

कमलामाई नगरपालिकाको पाँचौं नगरसभामा नगरप्रमुख श्री खड्गबहादुर खत्रद्वारा प्रस्तुत

आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को नीति तथा कार्यक्रम

कमलामाई नगरपालिकाका उप- प्रमुख श्री मञ्जु देवकोटाज्यू,
नगर सभाका सबै सदस्यज्यूहरु,

१. यस नगरपालिकाको पाँचौंनगरसभामा आगामी आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा मलाई अत्यन्त खुसी लागेको छ । यस अवसरमा यो गरिमामय सभामा उपस्थित हुनु भएका नगर सभाका सम्पूर्ण सदस्यहरु लगायत अन्य महानुभावहरु प्रति हार्दिक स्वागत तथा अभिवादन व्यक्त गर्न चाहन्छु ।
२. सर्वप्रथम यस महत्वपूर्ण घडीमा देशका विभिन्न सामाजिक-राजनीतिक परिवर्तन तथा लोकतान्त्रिक आन्दोलनमा आफ्नो जीवन वलिदान गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात शहीदहरु प्रति भावपूर्ण श्रद्धान्जली अर्पण गर्दै सम्मान व्यक्त गर्न चाहन्छु ।
३. नेपालको संविधानले सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मुल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरि तीन तहको सरकार हुने तथा राज्य शक्तिको प्रयोग तीनै तहले गर्ने व्यवस्था गरेको छ । यी तीनै तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रको आर्थिक अधिकार सम्बन्धि विषयमा कानून निर्माण गर्ने विभिन्न निर्णयहरु गर्ने नीति, कार्यक्रम तथा योजना बनाउने वार्षिक बजेट तयार गर्ने तथा त्यसको कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था गरेको छ ।
४. जनताका आधारभूत सेवा सूविधा जनताकै सबै भन्दा निकटका निकायहरुबाट प्रवाह गर्दा नै बढि प्रभावकारी हुन्छ भन्ने विकेन्द्रीकरण सम्बन्धि सिद्धान्तको परिस्कृत एवम् परिमार्जित रुपनै सङ्घीय साशन व्यवस्था हो । यसैलाई हामीले गाउँ गाउँमा सिंहदरबार पुर्याउने अभियानको रुपमा लिएकाछौं । यसै सन्दर्भमा आजको नगरसभामा हामी दिर्घकालीन सोच र लक्ष्यका साथ आगामी आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ मा कमलामाई नगरपालिकाले लिनु पर्ने नीति तथा कार्यक्रम तयार गरी नगरको समृद्धिको खाका कोर्ने अवसरमा जुटि रहेका छौं ।
५. निर्वाचन हुँदाका बखतहामी निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुले कमलामाई नगरपालिकाको समग्र विकासका लागि जनतासँग गरेका प्रतिबद्धताहरुलाई कार्य रुपमा ल्याउन हामीसँग उपलब्ध सीमित श्रोत, साधन, दक्ष जनशक्ति व्यवस्थापनका अष्ट्याराहरु, संक्रमणकालीन कानून र विषयगत निकायहरुको समायोजन र संचालनमा देखिएका जटिलताका कारण हामी माझ विगतका दुई वर्ष हाम्रा लागि धेरै चुनौतिहरु रहे । यद्यपि आम जनतासँग गरेको बचनबद्धता प्रति हामी सदैव प्रतिबद्ध रहने छौंभन्ने कुरालाई हामी नगरवासीमा विश्वास दिलाउन चाहन्छौं ।
६. ४८२.५७ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफलमा फैलिएको यो नगरपालिका चुरे क्षेत्रको तराईको प्रचण्ड गर्मी हुने ठाउँ देखी महाभारतको उच्च श्रृङ्खलासम्म विस्तारित भएको छ । यो नगरपालिका नेपालको प्रसिद्ध कमला नदीको उद्गमस्थलमा रहेको कमलामाई देवीको नामबाट वि.सं २०५३ मा तत्कालीन सिद्धेश्वर र भिमान गाउँ विकास समितिलाई समायोजन गरी घोषणा गरिएकोनगरपालिका हो । यो नगरपालिका सिन्धुलीवासीको मौलिक परम्परा, सांस्कृतिक, सामाजिक, धार्मिक पक्षलाई जगेर्ना गर्दैअगाडि बढेको

नगरपालिका हो । शहरी परिवेशलाई आवश्यक पर्ने सबै खाले पूर्वाधारहरूको जोरजाम, वन्दोवस्ती सहित परिवर्तनको संवाहक भई सङ्घीय नेपालको पुनःसंरचनामा साविक कमलामाई नगरपालिका, डाढी गुराँसे, भद्रकाली, जलकन्या, रानीचुरी र रानीवास गाउँ विकास समितिहरू समाहित भई पुनः कमलामाई नगरपालिकाको रूपमा स्थापित भएको छ ।

आदरणीय, नगरसभा सदस्यज्यूहरू,

अब म कमलामाई नगरपालिकाले आ.व. २०७६/०७७ को नीति तथाकार्यक्रम तर्जुमा गर्दा लिएका आधारहरू निम्न बमोजिम प्रस्तुत गर्दछु :

- नेपालको संविधानका प्रस्तावना, मौलिक हक, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिहरू,
- संघीय सरकारको आवधिक योजनाले लिएका नीति तथा प्राथमिकताहरू,
- संघीय सरकारले अवलम्बन गरेका आर्थिक तथा वित्तीय नीतिहरू,
- प्रदेश सरकारले लिएका आर्थिक एवं वित्तीय नीतिहरू,
- स्थानीय आर्थिक कार्य प्रणाली एवम् एकल तथा साभ्ना अधिकार सूचि,
- स्थानीय तहको आवधिक योजनाले तय गरेका प्राथमिकताहरू,
- नेपालले अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा जनाएका विभिन्न प्रतिबद्धताहरू,
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ तथा अन्य स्थानीय तहमा संचालन सम्बन्धी ऐन, नियमावलीका प्रावधानहरू,
- स्थानीय तहका क्षेत्रगत नीति, रणनीतिहरू, योजना तथा अध्ययन प्रतिवेदनहरू,
- विकासका समसामयिक मुद्दाहरू : सहस्राब्दी विकास लक्ष्य, दीगो विकाससम्बन्धि नीति, जलवायु परिवर्तन र विपद् व्यवस्थापन, खाद्य तथा पोषण सुरक्षा, लैंगिक सशक्तिकरण तथा समावेशी विकास, बाल मैत्री स्थानीय शासन, वातावरण मैत्री स्थानीय शासन, खुला दिशामुक्त तथा पूर्ण सरसफाई, उर्जा संकट लगायतका अन्य सम्बन्धित विषयहरू
- निर्वाचनको क्रममा जारी गरीएको निर्वाचन घोषणापत्रहरू
- कमलामाई नगरपालिकाले आवश्यक ठानेका विषयहरू
- विगतमा आर्थिक वर्षमा नगरपालिकाले तयार पारेका नीति, कार्यक्रम तथा योजनाहरू

आदरणीय, नगरसभा सदस्यज्यूहरू,

अब म कमलामाई नगरपालिकाले आ.व.२०७६/७७ मा लिएका मुख्य नीति तथा कार्यक्रमहरू यस सम्मानित सभा समक्ष राख्न चाहन्छु ।

१. आर्थिक विकास सम्बन्धि नीति :

१.१ नगरपालिकालाई आर्थिक रूपमा सवल बनाउने उद्देश्य अनुरूप गरेको दायरालाई फराकिलो बनाईनेछ र करका नयाँ श्रोतहरूको खोजी गरी आन्तरिक आय वृद्धि गर्ने नीति लिइने छ, यसका लागि सरोकारवालाहरू सँगको छलफललाई तिब्रता दिई आवश्यक नीति निर्माण गरिनेछ ।

१.२ नगरको सबै क्षेत्रमा यस भन्दा अगाडि लगाइएको करलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

- १.३. श्रोत परिचालन र व्यवस्थापनलाई बैकल्पिक र यथार्थ परक बनाउने नीति लिदै सबै करका शीर्षकहरूलाई व्यवस्थित बनाई अनलाइन प्रणालिको माध्यमबाट कर संकलन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ । साथै सेवाग्राहीहरूलाई कम्प्युटरकृत प्रणालीको माध्यमबाट भन्फट रहित सेवा प्रदान गरिनेछ ।
- १.४. श्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापनमा नीजि क्षेत्रको सहभागीता बढाउदै **Public private partnership (PPP)** को अवधारणा अनुरूप प्रतिस्पर्धात्मकविधि मार्फत आर्थिक उपार्जन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- १.५. व्यवसाय करलाई व्यवस्थित गर्न र नीजि क्षेत्रको सहभागीतालाई अझ प्रभावकारी बनाई व्यवसायकोकारोवार एवम् पूँजीको आधारमा व्यवसाय वर्गीकरण गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- १.६. नगरपालिकामा सबै भन्दा बढी कर तिर्ने करदातालाई एवम् रोजगारी सृजना गर्ने तथा नगरलाई आर्थिकरूपमा आत्मनिर्भरता तर्फ लैजानेव्यवसायी/उद्योगीलाई सम्मानगर्ने कार्यक्रमको थालनी गरिने छ ।
- १.७. नगर क्षेत्र भित्र रहेको प्राकृतिक श्रोतहरू (नदीजन्य पदार्थ सहित) को समुचित प्रयोगका लागिवातावरणीय प्रभाव मूल्यांकनमा जोड दिइनेछ ।

(२) वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति :

- २.१ खर्च गर्ने अख्तियारी र खर्चको कार्यविधि स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ एवम् प्रचलित आर्थिक ऐन, नियम वमोजिम गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- २.२. योजना तथा कार्यक्रम संचालन गर्दा, सेवा वा सामाग्री खरिद गर्दा सार्वजनिक खरिद ऐन,नियमावली तथा आर्थिक कार्यविधि अनुसार गरिने छ ।
- २.३. नगरपालिकाको बाँकी पेशकी, बेरुजु फछ्यौट, असुल उपर गर्ने कार्यलाई प्रभावकारीरूपमा अगाडिबढाइनेछ ।
- २.४. पूर्वाधार निर्माण, खरिद कार्य तथा आय संकलनका क्षेत्रमा आव्हान गरिने बोलपत्रलाई अधिकतम रूपमा प्रतिस्पर्धा गराउन **E-Bidding**पद्धति अवलम्बन गर्ने नीति लिइने छ ।

३.विषयगतरूपमा तयार पारीएका नीतिहरू :

क.कृषि तथा पशु

- माटो परीक्षण सहित जग्गाको वर्गीकरण गरी विभिन्न कृषि उपज पकेट क्षेत्र घोषणा गर्दै कृषि भूमि व्यवस्थापन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- कृषि क्षेत्रमा आधुनिकीकरण गर्दै यस कमलामाई नगरपालिकालाई कृषिमा आत्मनिर्भर बनाउन कृषकहरूलाई समूहमा गर्ने तरकारी खेतीलाई कृषि प्राविधिकको उपलब्धता सहित प्रोत्साहन गरिने छ ।
- दुग्धजन्य उत्पादनमा आत्म निर्भर बनाउन गाई र भैंसी पालन गर्ने कृषकलाई दिदै आएको अनुदान रकमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

- मासुमा आत्मनिर्भर बनाउन यस भन्दा अगाडी दिइएको अनुदानलाई अब बढाउँदै र व्यवस्थित गरिदै लगिनेछ । मासु परीक्षण प्रयोगशालाको व्यवस्था सहित आधुनिक प्रविधियुक्त बधशालाको निर्माणमा जोड दिइने छ
- खेती योग्य उर्वर जमिनलाई बाँझो नराख्न र खेतीवाली लगाई व्यवसायिक रुपमा अन्न तथा तरकारी उत्पादन गरी नगरलाई अन्न तथा तरकारीमा आत्म निर्भर बनाउने नीति अबलम्बन गरिने छ ।
- खाद्यन्न तथा कृषिजन्य उत्पादनमा प्रचलित कानुन अनुरूप जाँच गरि गुणस्तर परिक्षण व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- आगामी दुई वर्ष भित्र नगरलाई कृषि उपजमा आत्म निर्भर बनाउनको लागि योजना बद्ध प्रयास अगाडी बढाइनेछ र कृषि क्षेत्रको विकासलाई विशेष महत्वका साथ अगाडि बढाइनेछ ।
- कृषकहरुले उत्पादन गरेका कृषिजन्य उत्पादनलाई उचित बजारीकरणको व्यवस्था मिलाइने छ । आवश्यक स्थानमा कृषि हाटबजार तथा कृषि उपज वस्तु संकलन केन्द्र स्थापना तथा पूर्वाधार निर्माण गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- कृषि क्षेत्रको व्यवस्थित र योजनाबद्ध विकासको लागि कृषि सम्बन्धि अल्पकालीन/ दीर्घकालीन नीति निर्माण गरिने छ ।
- सामुहिक तथा सहकारी खेती प्रणालीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- सम्भाव्यता अध्ययन गरी विज भण्डारण (सिड बैंक) स्थापना गर्ने नीति लिईनेछ ।
- खेतियोग्य जमिनमा साना सिँचाईको व्यवस्था गर्न कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- कमलामाई नगरभित्र प्रत्येक टोलमा कृषक समूह/कृषि सहकारी संस्था निर्माणमा विशेष जोड दिइनेछ ।
- कृषि जन्य वस्तुहरुमा प्रयोग हुदै आएको रसायनिक मल एवम् विषादीलाई निरुत्साहित गर्दै अर्गानिक कृषि उत्पादन प्रवर्द्धनका लागि दिगो कृषि प्रणालीलाई अधि बढाइने नीति लिईनेछ ।
- सबै वडाहरुमा क्रमशः कृषि सेवा केन्द्र स्थापना गरी सम्पूर्ण कृषकहरुको लागि कृषि प्राविधिकको पहुँचलाई सुनिश्चितता प्रदान गरिने छ ।
- मौसमी बेमौसमी कृषि जन्य उत्पादनलाई सुरक्षित शित भण्डारण व्यवस्था सहितको आधुनिक कृषि बजार केन्द्र स्थापनाका लागि संघीय तथा प्रादेशिक सरकारसँग समन्वय गरि कार्यक्रम निर्माण गरिनेछ ।
- कृषकहरुलाई बालिनालीको लागि ऋण उपलब्ध गराउन र विमा गर्न वित्तिय संस्थाहरुसँग समन्वय गरी सहजीकरण गरिनेछ ।
- कृषकहरुको तथ्याँक संकलन गरी परिचय पत्र वितरण कार्यक्रमलाई अधि बढाइने छ ।
- नगरपालिका भित्र उपयुक्त स्थानको पहिचान गरी माहुरी, बंगुर,बाखा तथा मत्स्यपालन केन्द्रको स्थापना गरिने छ ।
- कृषि उत्पादनमा बढावा दिन वार्षिक रुपमा कृषि मेला प्रदर्शनीलाई निरन्तरता दिईनेछ । उत्कृष्ट किसान र कृषि समूहलाई सम्मान गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- कृषिजन्य वस्तुको प्रवर्द्धन, विकास तथा बजारीकरण एवम्साना किसान/गरिवीको रेखामुनि रहेका किसानहरुलाई सहूलियतपूर्ण कर्जाका लागि सहयोग र प्रोत्साहनका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

- प्रत्येक वडामा पशुसेवा केन्द्र स्थापना गर्ने कार्यक्रमलाई व्यवस्थित रूपमा अधि बढाइनेछ।
- उन्नत जातको पशु र गोठ सुधार कार्यक्रमलाई प्रोत्साहन गरिने छ।
- खोरेत,भ्यागुतेलगायतका रोग नियन्त्रण गर्न पशु खोप कार्यक्रम संचालन गरिने छ।
- पशुपंक्षी हाट बजारको लागि निश्चित स्थानमा पूर्वाधार निर्माण गरी एकै स्थानबाट किनबेच गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ।
- कृषकहरुलाई आवश्यक तालिम,कृषि पाठशाला र अध्ययन अवलोकन भ्रमणको व्यवस्था गरी क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ।
- पशु नश्ल सुधार कार्यक्रम संचालन गरि उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धिमा विशेष जोड दिइने छ।
- पशुपालक कृषकहरुलाई विमा तथा ऋण प्रवाह गर्न वित्तिय संस्थासँग आवश्यक समन्वय गरिने छ।
- पशुपालक कृषकहरुलाई उन्नत जातको घाँस विउ विजन वितरणका कार्यक्रमहरु संचालनमा ल्याइने छ।
- नगरभित्रका घर पालुवा पशुपंक्षिहरुको तथ्यांक संकलन गरी पशुपंक्षि पालनको अवस्थालाई व्यवस्थित र अद्यावधिक गरिने छ।
- कृषि सहकारी /समूह मार्फत दुग्ध डेरी संचालन गर्ने कार्यलाई प्रोत्साहन गरिने छ।
- “कृषि भूमिमा पानी, सिंचाईमा लगानी, अर्गानीक कृषि उत्पादन मार्फत जनताको आम्दानी” भन्ने नारालाई सफलीभूत बनाउन विभिन्न कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
- नगरपालिकालाई फलफूल उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउन विशेष नीति लिईने छ।

ख. सहकारी

- सहकारी संस्थाको दर्ता अनुमति तथा नियमन कार्यलाई व्यवस्थित गर्न सहकारी ऐनलाई समयानुकूल परिमार्जन गरिने छ।
- सहकारीको नियमन प्रणालीलाई चुस्त दुरुस्त बनाउदै प्रचलित कानून विपरित संचालनमा रहेका सहकारी संस्थाको दर्ता खारेज गरिने छ।
- प्रत्येक परिवारका सदस्यहरुलाई आफ्नो आय अनुसार सहकारीमा अनिवार्य बचत गर्ने बानीको विकासको लागि अभिप्रेरित गर्नविभिन्न अभियानहरु संचालन गरिनेछ।
- नगर क्षेत्रको सम्पूर्ण सहकारी संस्थाको तथ्याँक संकलन गरी व्यवस्थित अभिलेखीकरण गरिने छ।
- सहकारी क्षेत्रलाई पनि विकासको एउटा साभेदारको रूपमा स्वीकार गरी उद्योग, व्यवसाय तथा कृषि क्षेत्रको विकासमा समन्वयात्मक भूमिका निर्वाह गरिनेछ।
- स्वस्थकर मासु बिक्रि वितरणको लागि ब्यावसायीहरुलाई मापदण्ड अनुसारको पसल संचालन गर्न प्रेरित गरिने छ।
- अनियन्त्रित सहकारीहरुलाई एकिकृत र व्यवस्थित गरी जनअपेक्षा अनुरूप सुदृढ सहकारी स्थापनार्थ प्रोत्साहन गरिनेछ।

- कृषि सहकारी/महिला समुहलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

ग. उद्योग / वाणिज्य

- लघु तथा घरेलु उद्योगहरूको तथ्यांक संकलन गरि उद्योगहरूको प्रवर्द्धन र विकासमा जोड दिइने छ ।
- नगरपालिका क्षेत्र भित्र व्यवस्थित रूपमा उद्योग संचालन गर्न छुट्टै औद्योगिक ग्राम स्थापनाका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ । साथै वाणिज्य क्षेत्र प्रवर्द्धनका लागि विशेष ध्यान पुऱ्याइने छ ।
- युवा स्वरोजगारको लागि सिप विकासको तालिम दिई लघु तथा घरेलु उद्योग संचालन गर्न विना धितो, विना व्याजमा घुम्टि ऋण उपलब्ध गराउने नीति लिईनेछ ।
- वैदेशिक रोजगारमा गई स्वदेश फर्केका युवाहरूलाई साना तथा मझौला उद्योग/व्यवसाय संचालन गर्न आवश्यक पर्ने सीप, पूँजीको प्रबन्ध गर्न विशेष कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- कृषिमा आधारित उद्योग/व्यवसाय स्थापना र संचालनमा प्रोत्साहित गर्न उद्योग दर्ता, नविकरण गर्दा लाग्ने शुल्क र आयमा लाग्ने करमा छुट दिने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

घ. खानी तथा खनिज

- वातावरणमा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी प्रचलित कानून बमोजिम नगरपालिका भित्र रहेका खोलानालाबाट ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन गरि बिक्रि वितरण गर्न आवश्यक नीतिगत प्रबन्ध मिलाईने छ ।

ङ. रोजगार प्रवर्द्धन तथा गरिवी न्यूनीकरण

- नगरपालिका भित्र बसोबास गर्ने विपन्न तथा गरीबहरूको तथ्याङ्क संकलन गरी अभिलेखिकरण गरिने छ ।
- गरिवी निवारणको लागि संघीय एवम प्रदेश सरकार सँग आवश्यक समन्वय गरी विभिन्न कार्यक्रमहरू संचालन गरिने छ ।
- वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका र नगरमा रहेको बेरोजगार युवाहरूको तथ्यांक संकलन गरी सिपमूलक तालिम संचालनको व्यवस्था गरिने छ ।
- “श्रम विना समृद्धि सम्भव छैन तसर्थ श्रमको सम्मान गरौं” भन्ने भावना मुताविक नगरक्षेत्र भित्र रहेका बेरोजगारहरूलाई आफ्नो गाउँ आफै बनाऔं भन्ने कुरालाई सफल पार्न आफ्नो गाउँघरको विकास निर्माण कार्यमा परिचालन गर्दै रोजगारी सृजना गर्ने नीति लिइनेछ ।

आदरणीय, नगरसभा सदस्यज्यूहरू,

अव म सामाजिक विकास सम्बन्धि नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

२. सामाजिक विकास नीति

क. शिक्षा

- यो वर्षलाई सङ्घीय सरकारले घोषणा गरेको **सामुदायिक विद्यालय सुधार वर्ष** अभियानलाई सार्थक बनाउन आवश्यक कार्यक्रमहरु तय गरिनेछ ।
- विद्यार्थी संख्या र भौगोलिक दूरीका आधारमा विद्यालय तथा शिक्षक दरबन्दी समायोजन गर्ने नीति लिइने छ ।
- नगर भित्रका विद्यालयहरुमा विद्यार्थीहरुले चुहिने छानामुनि बसेर पढ्नु पर्ने बाध्यतालाई पूर्णतः अन्त्य गरिने छ । चुहिने छाना भएका विद्यालयका छानाहरु पूरै मर्मत गरिने छ । यसका लागि गैर सरकारी संघ/संस्थाहरुको समेत सहयोग परिचालन गरिने छ ।
- सामुदायिक विद्यालयको जग्गा जमिनको संरक्षण व्यवस्थापन र प्रयोगका सम्बन्धमा आवश्यक पर्ने नीति निर्माण गरिने छ ।
- अति विपन्न जेहेन्दार विद्यार्थीका लागि छात्रवृत्तिको व्यवस्था गरिने छ ।
- नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहेका खेलमैदानहरुको आवश्यक पूर्वाधार विकास सहित स्तरीकरण गरिनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयमा विद्यार्थी उपस्थिति नियमित गर्न विभिन्न प्रकारका प्रोत्साहन क्रियाकलापहरु संचालन गरिने छ । यस कार्यमा नीजि क्षेत्र तथा गैर सरकारी संस्थाहरुलाई समेत परिचालन गरिने छ ।
- दृष्टिविहीन, सुस्त श्रवण, सुस्तमनस्थिति लगायत अपांगता भएका बच्चाको विशेष शिक्षा दिने विद्यालयहरुको स्थापना र संचालन गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- संस्थागत विद्यालयहरुको मापदण्ड तोकी व्यवस्थापन गर्ने नीति लिइने छ ।
- विपन्न जेहेन्दार विद्यार्थीलाई उच्च शिक्षा हाँसिल गर्न आवश्यक सहयोग गरिने छ ।
- विद्यालयको परिक्षा व्यवस्थालाई परिमार्जन गरि गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गर्नका लागि नगरपालिकावाट लिइदै आएको कक्षा ८ को परिक्षालाई अझ व्यवस्थित र उद्देश्यमूलक बनाइनेछ । साथै कक्षा ३ र ५ को समेत परीक्षा नगरपालिकावाट संचालन गरिने व्यवस्था गरिनेछ ।
- **“गुणस्तरिय शिक्षा र शैक्षिक पूर्वाधार नगर निर्माणको मुल आधार”** भन्ने आदर्शलाई सफलभूत बनाउन आवश्यक पर्ने शैक्षिक नीति निर्माण गरिनेछ ।
- सरोकारवाला सबैको सहभागीतामा २०७६ कार्तिक मसान्त सम्ममा समावेशी नगर शिक्षा योजना निर्माण गरिनेछ ।
- नगरपालिका भित्र कम्तिमा २ वटा सामुदायिक आवासीय विद्यालय संचालन गरी संवैधानिक प्रावधान अनुसार निःशुल्क र अनिवार्य शिक्षाको व्यवस्था गरिनेछ । विद्यालय पढ्ने उमेरका कुनै पनि बालबालिकाहरु कुनै पनि कारणले विद्यालय बाहिर नरहने कुराको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
- आगामी शैक्षिक सत्र २०७७ देखि लागु हुने गरी स्थानीय आवश्यकताको पहिचानका आधारमा स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी लागु गरिनेछ ।
- वास्तविक र यथार्थपरक समावेशी विद्यालय सुधार योजना निर्माण गरी नगरपालिकाका सबै विद्यालयमा लागु गरिनेछ ।
- शैक्षिक सूचनाहरु एवम् तथ्य परक जानकारीहरु प्राप्त गर्नको लागि शैक्षिक अनुसन्धानको कार्य अगाडि बढाइनेछ ।
- नगरपालिका क्षेत्रभित्रका सबै बालविकास केन्द्रहरुको उपयुक्त भौतिक पूर्वाधार व्यवस्थापनको लागि बालविकास केन्द्रको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरिनेछ ।
- अति न्यून पारिश्रमिकसहित पठनपाठनमा संलग्न बालविकास केन्द्रका सहयोगी कार्यकर्ताहरुलाई निश्चित मापदण्ड निर्माण गरी थप प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गराइनेछ ।

- कुशल व्यवस्थापन सहित उच्च सिकाई उपलब्धि हासिल गरेका देशका विभिन्न प्रकारका विद्यालयहरूको अध्ययन एवम् अवलोकन भ्रमणको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- समयानुकूल सूचना प्रविधि सम्बन्धि सीप लगायत प्रभावकारी शिक्षण क्रियाकलाप व्यवस्थापनको लागि विद्यालयका सरोकारवाला सबै पक्षहरूलाई क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी तालिमको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरिनेछ ।
- नगर क्षेत्र भित्र माध्यमिक तह सम्म संचालन भएका वा अन्यकुनै मापदण्ड निर्माण गरेर कक्षा शिक्षण क्रियाकलाप अगाडी बढाउने विद्यालय र शिक्षकहरूलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गरिनेछ ।
- विद्यालयमा कुनै कारणले शिक्षक अनुपस्थित रहेमा कक्षाकोठामा शिक्षकको निरन्तरता दिन वैकल्पिक शिक्षकको व्यवस्था गर्ने नीति लिईनेछ ।
- शून्य दरबन्दी भएका, विद्यार्थी संख्या बढी र शिक्षक संख्या कमी भएका विद्यालयहरूलाई लक्षित गरी निमावी र मावि तहमा **नगर शिक्षक अनुदानको** व्यवस्थाका लागि बजेट विनियोजन गरिनेछ ।
- सूचना, शिक्षा, संचार सामाग्री र प्रतिभा प्रस्फुटनको यथोचित व्यवस्थापन एवम् ज्ञान र अनुभव आदान प्रदानको लागि प्रत्येक वडाहरूमा वृहत शैक्षिक मेला आयोजना गर्न बजेटको विनियोजन गरिनेछ ।
- विद्यालयमा दक्ष अनुभवी र वरिष्ठतम शिक्षकलाई प्रधानाध्यापक व्यवस्थापनको लागि शिक्षा ऐन तथा नियमावली अनुसार कार्य सम्पादन करार सम्भौता गरी क्रमशः नेतृत्व व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- विद्यालयमा सरोकारवालाहरूको आवश्यक चासो बढाउनको लागि आमा समूह र अभिभावकहरूको भेला आयोजनाका लागि वडा कार्यालयहरूसँग समन्वय गरी कार्यक्रम अगाडि बढाइनेछ ।
- सफा, सुन्दर र हराभरा विद्यालय वातावरण निर्माणको लागि विद्यालयलाई प्रोत्साहित गर्न बजेट विनियोजन गरिनेछ ।
- सरोकारवालाहरूलाई विद्यालय प्रति अपनत्व जगाउन र आर्थिक पारदर्शिता कायम गराउन विद्यालयको चौमासिक आयव्यय सार्वजनिक गर्न आवश्यक प्रक्रिया अगाडी बढाइनेछ ।
- संस्थागत र सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थी एवम् शिक्षकहरूको पोशाकमा एकरूपता ल्याउन आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ ।
- शिक्षण सिकाई क्रियाकलाप गुणस्तरीय तथा प्रभावकारी बनाउन शिक्षकका पेशागत संगठनहरूको सल्लाह लिने नीति लिईनेछ ।
- दीर्घ सेवी शिक्षकहरूलाई पेशावाट अवकास पश्चात सामाजिक विकास एवम् उत्पादनका कार्यहरूमा सरिक गराउन आवश्यक सहयोग गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- शिक्षक छनौट प्रक्रियालाई व्यवस्थित वैज्ञानिक र पारदर्शि बनाउन आवश्यक कार्यविधिहरू निर्माण गरिनेछ ।
- उत्कृष्ट कार्य सम्पादन गर्ने विद्यालय, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, प्रअ एवम् शिक्षकहरूलाई पुरस्कृत/सम्मानित गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- सबै माविमा सूचना प्रविधि सहितको शिक्षाको व्यवस्थापनको लागि आवश्यक कार्य अगाडि बढाइनेछ ।
- विद्यालयमा सह एवम् अतिरिक्त क्रियाकलाप संचालन, विद्यार्थी मूल्यांकन र प्रोत्साहन कार्यको लागि विभिन्न गतिविधिहरू विद्यालय सँग सहकार्य गर्दै अगाडि बढाइनेछ ।
- समावेशी शिक्षा नीति २०७३ मा भएका व्यवस्थाहरूलाई सुनिश्चित गरिनेछ ।
- सम्पूर्ण विद्यालयलाई लैंगिकमैत्रि, बालमैत्रि, प्रविधिमैत्रि र अपाङ्गतामैत्री शैक्षिक तथा भौतिक पहुँचयुक्त वातावरण बनाउन आवश्यक सहकार्य गरिनेछ ।
- विद्यालयमा विद्युतीय हाजिरी तथा शिक्षक र विद्यार्थीहरूको लगबुक राख्ने अनिवार्य व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

- सामुदायिक सिकाई केन्द्रहरूलाई आवश्यक कार्यविधि बनाई व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- संस्थागत विद्यालयहरू सँग समेत राय परामर्श लिई त्यस्ता विद्यालयहरूलाई सेवामुखी बनाउन थप प्रयत्न गरिनेछ ।
- शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धिको लागि आधारभूत तहको तल्ला कक्षाबाटै सुधारका प्रयासहरूलाई थप व्यवस्थित बनाउँदै लगिनेछ ।
- नगरपालिकाका हरेक वडाहरूमा कम्तिमा १ वटा विद्यालयलाई नमूना विद्यालय बनाउन वडा समिति सँग समन्वय गरी आवश्यक कार्य अगाडि बढाइनेछ ।
- सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्ने सम्बन्धमा सर्वविद्यालयहरूलाई प्रविधिमैत्री बनाउने प्रयास गरिनेछ ।
- विद्यालयहरूको नियमित अनुगमन गरि अवस्था सुधारको लागि आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने कार्य लाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- नगर स्तरीय शैक्षिक क्यालेण्डर छुपाई गरी सबै प्रकारका विद्यालयहरूमा शैक्षिक कार्यक्रमको एकरूपताको लागि आवश्यक प्रकृया अगाडि बढाइने छ ।
- योजनाबद्ध शिक्षण सिकाई कृयाकलाप अगाडि बढाउन शिक्षक डायरी तयार गरी लागु गरिने छ
- विद्यार्थी भर्ना अभियानलाई प्रभावकारी ढंगबाट संचालन गरी **विद्यार्थी ल्याऔं, टिकाऔं र सिकाऔं** भन्ने अभियानलाई निरन्तरता दिईने छ ।
- **“बाल अधिकार स्थानीय सरकारको सरोकार”** भन्ने आदर्शलाई आत्मसाथ गर्दै नगरपालिकामा सुचिकृत भएका मजदुरका छोरा छोरीहरूको तथ्याङ्क संकलन गरी आवश्यक सहयोग गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- विद्यालयको शैक्षिक सुधार गर्न आवश्यक अनुगमन, निरिक्षण र सुपरिवेक्षणको लागी नगरपालिकालाई तीन क्लस्टरमा विभाजन गरि श्रोत जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- आगामी दुई वर्ष भित्र भूकम्पबाट प्रभावित विद्यालयहरूकोभौतिक पूर्वाधार व्यवस्थापन गर्न आवश्यक प्रकृया अगाडि बढाइनेछ ।
- रोजगारमूलक, सीपमूलक, प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षामा जोड दिईनेछ ।
- कक्षा १ देखि ३ सम्मका बालबालिकाको पढाई सीपलाई व्यवस्थित गर्ने नीति लिईनेछ । साथै विद्यालय शिक्षण सिकाईलाई प्रभावकारी बनाउन प्रौत्साहन गरिनेछ ।
- प्रत्येक वडाको शिक्षालाई व्यवस्थित गर्ने नीति लिईनेछ ।
- विद्यालय शिक्षण सिकाईको अनुगमनलाई कडाईका साथ लागु गरिनेछ ।
- विद्यालयको शैक्षिक सुधारका लागि प्रत्येक वडामा शैक्षिकहव बनाउने नीति लिईनेछ ।
- वातावरणीय अनुकूलताको लागि एक विद्यालय एक बगैँचा भन्ने नीति लिईनेछ ।

ख. स्वास्थ्य सेवा

- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाका लागि आधारभूत पक्ष (मातृशिशु, परिवार स्वास्थ्य, स्वास्थ्य शिक्षा) लाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइने छ ।
- निःशुल्क औषधी, उपकरण र स्वास्थ्य सामग्रीको निरन्तर आपूर्ति र उपयोगलाई सुनिश्चित गरिने छ ।
- स्वास्थ्य क्षेत्रको व्यवस्थित तथा गुणस्तरीय विकासको लागि सार्वजनिक तथा नीजि क्षेत्रएवम् अन्य संघ/संस्थाहरूको सहकार्यलाई प्रवर्द्धन गरिने छ ।

- शहरी स्वास्थ्य सेवालार्ई सुदृढीकरण, व्यवस्थापन एवं विस्तार गर्दै लगिने छ । साथै नगरक्षेत्र भित्रको प्रत्येक वडामा भएका शहरी स्वास्थ्य क्लिनिकको स्तरोन्नति गर्दै वर्थिड सेन्टरको समेत व्यवस्था गरिने छ ।
- स्वास्थ्य चौकीहरुबाट प्रदान गरिने सेवामा प्रभाकारिता ल्याउन स्वास्थ्य चौकीहरुको प्राविधिकहरुको व्यवस्थापन सहित भौतिक सुधार गर्दै लगिनेछ ।
- सिन्धुली अस्पताललाई व्यवस्थित अस्पतालका रुपमा विकास गर्न र यस अस्पतालबाट प्रदान हुने सेवाहरुलाई स्तरीय बनाउने तर्फ विशेष ध्यान दिईनेछ ।
- सडक दुर्घटनाबाट पिडित व्यक्तिहरुको रकम अभावका कारण उपचार हुन नसकी हुन सक्ने जोखिम कम गर्न सिन्धुली जिल्ला अस्पतालमा स्थापना गरिएको अक्षय कोषलाई निरन्तरता दिईनेछ । नगरपालिका अन्तर्गत कार्यरत महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविहरुका लागि विभिन्न कार्यक्रम तर्जुमा गरी लागु गरिने छ ।
- अति विपन्न वर्गका ब्यक्तिहरुलाई सरकारी अस्पतालबाट निःशुल्क उपचारका लागि आवश्यक प्रबन्ध गरिने छ
- समय समयमा निशुल्क स्वास्थ्य सिविर सवै वडामा संचालन गरीने छ ।
- नगरवासीको स्वास्थ्य सेवामा सहज पहुंच पुऱ्याउन स्वास्थ्य विमा कार्यक्रमलाईअभ्र प्रभावकारी रुपमा संचालनमा ल्याइनेछ ।
- स्वास्थ्य विमा गर्नको लागि लाग्ने रकम तिर्न नसक्ने अति विपन्न, गरिव, मजदुर वर्गको लागि विमा सहयोग कोष स्थापना गरि सबैका लागि विमा कार्यक्रम लागू गरिनेछ ।
- गर्भवति महिलाहरुको लागि संचालनमा रहेको पोषण कार्यक्रममा दातृ निकायको समेत सहयोग परिचालन गरिनेछ ।
- विपन्न समुदायका बच्चाका लागि पूर्ण पौष्टिक आहारको व्यवस्था मिलाइनेछ
- प्रत्येक वडामा आवश्यक दक्ष जनशक्ति, ल्याव, उपकरण र औषधी सहितको नगर स्वास्थ्य सेवा केन्द्रको स्थापना गरी संचालन गरिनेछ ।
- विद्यमान स्वास्थ्य संस्थाहरुको स्तरोन्नतिमा जोड दिइनेछ । स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार अभियान अन्तर्गत संस्थागत सुधार र क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- सिन्धुली अस्पताललाई आधुनिक उपकरण सहितको १०० शैयाको अस्पतालमा स्तरोन्नतिको लागि सम्बन्धित निकायमा आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- महामारी रोगहरुको नियन्त्रणका लागि आवश्यक योजना र संयन्त्रको निर्माण गरिने छ ।
- निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित स्वास्थ्य संस्था, क्लिनिक एवम् औषधी पसलहरुको निरन्तर अनुगमन गरिनेछ ।
- प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थामा एम्बुलेन्सको व्यवस्था गर्न पहल गरिनेछ ।
- प्रसुतीको क्रममारगतको आवश्यकता परेमा आवश्यक रगत व्यवस्थापनको लागि सहयोग गरिनेछ ।
- योग साधना केन्द्र तथा आयुर्वेदिक स्वास्थ्य केन्द्र स्थापना गर्न पहल गरिने छ
- लागुपदार्थ ओसारपसार र दुर्व्यसनी नियन्त्रण गर्नको लागि सचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

- नगरक्षेत्र भित्र सुत्केरी भएका महिलाहरुलाई अस्पताल देखि घर सम्म लैजान निःशुल्क एम्बुलेन्सको व्यवस्था गरिनेछ ।

ग. संस्कृतिको प्रबर्द्धन तथा सामाजिक समावेशिता

- युवाहरुमा सिर्जनात्मक क्षमताको विकास गरी सीपमुलक र व्यवसायीक तालिम मार्फत स्वरोजगार सिर्जना हुने कार्यक्रम ल्याइने छ ।
- महिलाद्वारा संचालित घरेलु उद्योग, कृषि फार्म, पशु फार्म, व्यापार र व्यवसायको करमा विशेष छुट तथा अनुदानको व्यवस्था मिलाइने छ ।
- बाल अधिकार सम्बन्धि राष्ट्रिय नीति तथा अन्तराष्ट्रिय सन्धीसंभौताको पालनामा विशेष ध्यान पुऱ्याईने छ ।
- मानव हिंसा तथा बालविवाहको अन्त्य गर्न आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- नगर क्षेत्र भित्र छुवाछुत तथा सामाजिक विभेदलाई पूर्ण रुपमा अन्त्य गर्न आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- बालबालिकाहरुको व्यक्तित्व विकासका लागि बाधक रहेका बाल हिंसा, बाल श्रम, बाल विवाह, दाइजो जस्ता प्रथा उन्मुलन गरी सामाजिक विकृति न्यूनीकरण गर्न आवश्यक नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- पूर्ण व्यक्तिगत घटना दर्ता नगर घोषणा गर्न आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउने नीति लिईनेछ ।
- महिला जनजाती र विपन्न वर्गको सशक्तीकरणका लागि लोकसेवा तयारी कक्षा तथा अन्य कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- भाषा, साहित्य, संस्कृतिको समयसापेक्ष सम्बर्द्धन एवम् संरक्षणका लागि नीतिगत व्यवस्थासहित विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- सुकुम्बासीलाई जग्गाधनी प्रमाणपुर्जा, परिचयपत्र वितरण गर्ने प्रवन्ध मिलाइने छ । साथै भूमिहीनहरुको लागि आवास निर्माण गर्ने नीति लिइनेछ ।
- शहिद, वेपत्ता परिवार, सशस्त्र युद्धका क्रममा घाइतेहरुलाई लक्षितगरी विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- अपाङ्गता भएका एवम् जेष्ठ नागरिकहरुलाई सामाजिक सुरक्षाको दायरामा ल्याईनेछ । साथै जेष्ठ नागरिकहरुलाई मोती विन्दु तथा महिलाहरुको आङ्खस्ने रोगको निःशुल्क अप्रेसनको कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- कला संग्रहालय स्थापनाका लागि आवश्यक पर्ने कानूनी एवम् नीतिगत व्यवस्था गरी भौतिक पूर्वाधारको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरिनेछ ।
- बढिमा दुई मात्र छोरी जन्माउने दम्पतीलाई सम्मान सहित पुरस्कारको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- संवैधानिक व्यवस्था अनुसार महिलाको लागि ३३ प्रतिशतसहभागिता गर्ने नीति लिईनेछ ।
- हिंसापिडित महिलाहरुको लागि सेफहाउस निमाण गरिनेछ ।

घ. खेलकुद

- “नगरबासीको स्वस्थ जीवनको आधार, आवश्यकीय खेलकुद विकासको पूर्वाधार” भन्ने भनाईलाई साकार पार्न विभिन्न खेलकुद सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनुका साथै हाल सञ्चालनमा रहेको खेल मैदानलाईसुविधा सम्पन्न रंगशाला निर्माण गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- विभिन्न खेलकुद विधामा सञ्चालित मेयर कप खेलकुद प्रतियोगितालाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- नगर भित्रका सबै वडामा नगर बाल उद्यान (चिल्ड्रेन पार्क) निर्माण कार्यलाई अघि बढाइनेछ ।
- नगरस्तरीय खेलकुद समिति मार्फत वडामा रहेका खेलाडीहरूलाई ब्यावसायिक बनाउने नीति अंगिकार गरिनेछ ।
- “एक वडा एक खेल मैदान” निर्माण गर्ने नीतिलागु गरिनेछ ।
- राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय पदक प्राप्त गर्न सफल खेलाडिहरूलाई प्रोत्साहित गर्नेकार्यक्रम अगाडि बढाइनेछ ।

आदरणीय, नगरसभा सदस्यज्यूहरू,

अब म यस सम्मानित नगरसभा समक्ष पूर्वाधार विकास सम्बन्धि नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

३. पूर्वाधार विकास नीति

क. सडक, यातायात एवम् आवास

- आवधिक नगर विकास योजनाको कार्यान्वयनमा जोड दिदै सडक तथा ढल, नदी तटबन्धन, खानेपानी र सिंचाई क्षेत्रको गुरु योजना तर्जुमा गरिने छ ।
- उर्वर भूमिलाई गैर कृषि कार्यमा प्रयोग गर्न निरुत्साहित गरिने नीति लिइने छ । यसका लागि नगरपालिकाबाट आवश्यक मापदण्ड तथा नीतिगत व्यवस्था गरिने छ ।
- नगर क्षेत्र भित्रको र नगर-गाउँपालिका जोड्ने सडकहरूको DPR तयार गरी सडक निर्माण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- आम नगरवासीको आवत जावतमा सहजता ल्याउन हरेक वडामा मोटर बाटो पुऱ्याउने र संचालित बाटोहरूलाई स्तरोन्नती गर्ने नीति लिइने छ ।
- नगरपालिका भित्र रिङ्ग रोडको निर्माणका लागि डिपिआर तयार गरिनेछ । भने सोही अवधारणा अनुरूप सडक विस्तार गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- “नगरवासीको चाहना, उज्यालो नगरपालिका हाम्रो कामना” को अवधारणा अनुरूप विद्युतको पहुँचबाट टाढा रहेका वस्तिहरूमा विद्युतिकरण गरिने छ । यसका लागि विद्युत प्राधिकरणको सहकार्यलाई वृद्धि गरिने छ । मुख्य बजार क्षेत्र तथा विशेष स्थानहरूमा सडक वृत्ति जडान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- राष्ट्रिय भवन संहिता वमोजिम भुकम्प प्रतिरोधि भवन निर्माण गर्न भवन मापदण्ड नीतिलाई थप व्यवस्थित बनाइने छ । साविकको मापदण्ड पूरा गरी निर्माण सम्पन्न भएका भवनहरूलाई थप तल्ला निर्माण गर्ने अनुमति पाउने व्यवस्था गरिनेछ ।

- नगरका सबै नागरिकलाई तीन वर्ष भित्र खानेपानी सुविधा उपलब्ध गराउने नीति लिइने छ ।
- नगरको समग्र विकासको योजनाको लागि नगरको वस्तुगत विवरण सहितको नगर पार्श्वचित्र तथा नगर विकास योजना तयार गरिने छ ।
- सडकको दिगो संरक्षणका लागि सडकनालाको निर्माणमा जोड दिइने छ । नाला सहितको सडक स्तरोन्नतीको कार्यलाई प्रोत्साहन गरिने छ ।
- भुकम्पबाट प्रभावित भएको स्टल बजारलाई दीर्घकालिन योजना बनाई निर्माण कार्य अगाडी बढाइने छ ।
- नगर क्षेत्र भित्र सुविधा सम्पन्न सभाहल र सपिङ्ग मल निर्माणमा जोड दिइने छ ।
- नगर भित्रका सम्पूर्ण सडकहरूको बर्गिकरणलाई मापदण्ड तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- नगर यातायात सञ्चालनका लागि गुरुयोजना निर्माण गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- आगामि आ.ब.मा न्यूनतम ५ कि.मि.सडक कालोपत्रे गर्न MTMPको सडकको प्राथमिकताको आधारमा कालोपत्रे गरिनेछ । यस नगरक्षेत्रभित्र पर्यटन प्रबर्धनकालागि माईस्थान, पाथीपारान हुँदै खयरमारालाई जोड्ने चुरे पर्यटकीय सडक करिडोर निर्माण गरिने छ । यसका लागि संघीय सरकार र प्रादेशिक सरकार संग समन्वय गरी आवश्यक कार्यक्रम ल्याइनेछ ।
- स्थानीय सडक, ग्रामिण सडक, कृषि सडकलाई स्तरोन्नती गरी कृषि उत्पादन बृद्धि र बजारीकरण संग जोडिनेछ ।
- निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित यातायात कम्पनीहरूलाई नियमन तथा व्यवस्थापन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- नगर भित्रका सम्पूर्ण सडकहरूलाई बाह्रै महिना सञ्चालन योग्य बनाउन नियमित सडक मर्मत सम्भार गर्ने नीति लिइनेछ ।
- भू-उपयोगको नीति लिइ ल्याण्ड पोलिड गरी जमिनलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
- “नगर जनता आवासको गन्तव्य, खर परालले छाएको छानोको अन्त्य” कार्यक्रम मार्फत खर परालले छाएका सबै नगरवासी जनताको छानो जस्तापाताले छाउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- निर्माण सामग्री परीक्षण प्रयोगशाला स्थापनागरी विकास निर्माण कार्यको प्रभावकारी गुणस्तर मूल्याङ्कन गरिनेछ ।
- कमला, मरिण, चँदाहा लगायतका नदि नियन्त्रणको लागि आवश्यक नीति बनाई अगाडि बढाइनेछ ।
- वडा स्तरमा उपभोक्ता समिति मार्फतसञ्चालन हुने अधिकतम २ लाख सम्मका योजनाहरूको सम्भौता, अनुगमन तथा भुक्तानी सफारीससम्बन्धित वडाबाटै हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- वडा कार्यालयहरूको भवन निर्माणको लागि संघीय तथा प्रदेश सरकारसंग माग गर्ने नीति लिइनेछ ।

ख. सञ्चार

- आधुनिक सूचना प्रविधिको प्रयोग मार्फत नगरवासीहरूलाई सेवा प्रदान गर्ननगरपालिकाका १४ वटै वडा कार्यालयहरूमा द्रुत गतिको इन्टरनेट सेवा पुऱ्याउने नीति लिइनेछ ।
- हाल सञ्चालनमा रहेको फ्रि वाइफाई जोनलाई विस्तारगर्दै जाने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ । साथै नगर क्षेत्रभित्रका सम्पूर्ण माविहरूमा द्रुत गतिको इन्टरनेट सेवा जडान गरिनेछ ।
- सञ्चार पहुँचबाट बाहिर रहेका क्षेत्र पहिचानगरी आवश्यक स्थानमा टेलिफोन टावर विस्तारका लागि नेपाल टेलिकमसंग समन्वय गरिनेछ ।

- नगरपालिकाले प्रवाह गर्ने हरेक सेवालार्ई चुस्त, दुरुस्त, पारदर्शी तथा प्रविधी मैत्री बनाउन आधुनिक सूचना प्रविधिको प्रयोगमा जोड दिईनेछ
- आम संचार माध्यमलाई निस्पक्ष व्यवसायीक जनउत्तरदायि र जिम्मेवार बनाउन आम संचार नीति ल्याईनेछ ।
- नागरिकको सूचनाको हकलाई उच्च सम्मानगर्दै नगरपालिका कार्यालय तथा शाखाहरूलाई सूचनामैत्री बनाइने छ ।
- सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई सूचना प्रविधिमा आवद्धगरी छिटोछरितो, गुणस्तरिय र पारदर्शी बनाइने छ ।
- समाजिक सञ्जाल र अनलाइन मिडियालाई आम जनताको चेतना अभिवृद्धिका लागि सदुपयोग गरिने नीति लिईनेछ ।
- १०० वाटसम्मको एफएम, सामुदायिक रेडियोलगायत स्थानीय तहबाट प्रकाशित प्रसारित आमसञ्चार माध्यमको दर्ता, स्थापना, सञ्चालन र नवीकरण स्थानीय तहबाटै गरिने नीति लिईने छ ।

ग. पर्यटन

- पर्यटन क्षेत्रको पूर्वाधार विकास गर्दै जाने क्रममा नगरपालिकाको उपयुक्त स्थानमा भ्यूटावर निर्माण गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- सिन्धुलीगढीको पर्यटन पूर्वाधार विकास गरि पर्यटन व्यवसाय मार्फत आन्तरिक आयमा बृद्धि गरिनेछ ।
- कालीमाई, कमलामाई, सिद्धबाबा, भद्रकाली लगायतका धार्मिक स्थलहरूको भौतिक पूर्वाधार गरि आकर्षक पर्यटकिय/धार्मिक स्थलको रूपमा विकास गरिने छ ।
- पर्यटनको विकासको लागि कमलामाई ८ माईस्थानमा पिक्नीक स्पोर्ट स्थापना गरिने र कनपा १० दोभानमा आजाद स्मृति पिक्नीक स्पोर्ट बनाउने नीति लिईनेछ ।
- ऐतिहासिक स्थल सिन्धुलीगढीमा पर्यटक प्रवर्द्धनको लागि गढीको आसपासको क्षेत्रमा सूविधा सम्पन्न रिसोर्ट संचालनमा जोड दिईनेछ ।
- नगरपालिका भित्र रहेका मठ,मन्दिर,गुम्बा जस्ता धार्मिक संस्थाहरूको उचित संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्नको लागि आवश्यक नीति लिईनेछ ।
- यस नगरपालिकाको वडा नं.२ ढुङ्गेभन्ज्याङमा होमस्टेको संचालनको प्रकृया अघि बढि रहेकोमा अझ यसलाई व्यवस्थितरूपमा संचालनको लागि आवश्यक प्रवन्ध मिलाईनेछ ।

घ. शान्ती सुरक्षा

- नगरवासीहरूको शान्ती सुरक्षाएवम् अमनचैन कायम गर्न आवश्यक नीति अललम्बन गरिनेछ ।
- नगरप्रहरीको दक्षता , क्षमता र संगठनमा अभिवृद्धि गर्दै विपद्र व्यवस्थापन तथा शान्ती सुरक्षा गर्ने कार्यमा परिचालन गरिनेछ ।
- आम नागरिक एवं व्यवसायीहरूको सुरक्षा चासोलाई आफ्नो महत्वपूर्ण स्थानहरूमा प्रहरीसँगको सहकार्यमा सि.सि.टि.भि. जडान गर्दै लाने नीति लिईनेछ ।

४. वन ,वातावरण,फोहोर मैला तथा विपद व्यवस्थापन

क. वातावरण संरक्षण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन

- नगरपालिकालाई स्वच्छ, सफा एवं वातावरण मैत्री बनाउने नीति अवलम्बन गरिने छ । स्थानीय टोल विकास संस्था र गैर सरकारी संस्थाहरुको समेत परिचालन गरी “सफा सुन्दर हराभरा: हाम्रो राम्रो कमलामाई नगरपालिका” अभियानलाई अझ प्रभावकारी बनाइने छ । घरेलु फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागि चेतनामूलक कार्यहरु संचालन गरिने छ ।
- नगर भित्र प्रवेश गर्ने वा नगर क्षेत्र भएर गुड्ने हरेक चारपांग्रे सवारीमा अनिवार्य रुपमा डफ्टविनको व्यवस्था गर्न लगाइने छ ।
- वि.पि. राजमार्गमा गुड्ने सवारीबाट यात्रुहरुले कुनैपनि प्रकारको फोहोर सडक किनारामा फाल्ने कुरालाई पूर्णतः निषेध गरिने छ । सडकको शुरु तथा अन्तिम विन्दु एवं अन्य महत्वपूर्ण स्थानहरुमा डफ्टविनको व्यवस्था गरिने छ ।
- सडकको किनारामा हुने खुल्ला दिसा पिसाव अन्त्यका लागि उपयुक्त स्थानमा पार्किङ्ग तथा शौचालयको व्यवस्था गरिने छ ।
- हरेक घर, पसल, होटल व्यवसायबाट निस्कने फोहोरलाई कृहिने र नकुहिने फोहोर भनी उत्पादन स्थलमै छुट्याउने व्यवस्था मिलाइने छ । यसका लागि निश्चित मापदण्डका आधारमा न्यूनतम अनुदानमा नगरपालिकाबाट डफ्टविनको वितरण गरिने छ ।
- नगरको फोहोर व्यवस्थापनका लागि आवश्यक संख्यामा साधन र जनशक्तिको व्यवस्थापन गरिने छ ।
- सामुदायिक, ग्रामीण तथा शहरी, धार्मिक, कवुलियति वनको संरक्षण सम्बर्धन र उपयोग गरिने छ ।
- नदी किनार , नदी उकास, सार्वजनिक खालि जग्गा, पाखा तथा सडक किनारमा वृक्षारोपणको व्यवस्था गरिने छ ।
- नीजि तथा सामुदायिक वनको प्रवर्द्धन एवम् नियमनलाई विशेष प्राथिकतामा राखिने छ ।
- फोहोरमैला उत्पादनकोश्रोत मै वर्गिकरण गर्न आवश्यक कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ ।
- नगर भित्रको फोहोरलाई पुनः प्रयोग गर्ने गरी वैज्ञानिक ढंगले व्यवस्थापन गरिने छ ।
- नगरलाई हराभरा र स्वच्छ बनाउन एक घर तीन विरुवा रोपण कार्यलाई प्रोत्साहित गरिने छ
- नगरको ठोस फोहोर व्यवस्थापन गर्न ल्यान्डफिल्ड साइटको उचित प्रबन्ध गरी साइट मै कम्पोष्ट च्याम्बर, Recycle Center को स्थापना गरी संचालनमा ल्याउन निजी क्षेत्रसँग साभेदारी गरिने छ ।
- प्लाष्टिक मुक्त अभियानलाई मुर्त रुप दिन नगर क्षेत्र भित्र रङ्गीनप्लाष्टिकको भोलामा रोक लगाइनेछ ।
- फोहोरमैला संकलन पुनः उपयोग, प्रसोधन, विसर्जन र सोको सेवा शुल्क निर्धारण र नियमन गर्न आवश्यक कानूनको निर्माण गरिने छ ।
- मानिसहरु बढि आवतजावत हुने स्थानहरुमा सार्वजनिक शौचालयको निर्माण कार्यलाई अधि बढाइने छ ।

- जलवायु परिवर्तनबाट पर्ने नकारात्मक असरहरू न्यूनीकरणका लागि आवश्यक व्यवस्था गर्दै विभिन्न कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ।
- वायु तथा ध्वनीको प्रदूषण नियन्त्रण सम्बन्धि जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
- नगर क्षेत्र भित्र रहेको प्रत्येक निजी, सरकारी, गैर सरकारी विद्यालय र कलेजको २०० मिटर वरपरसूर्तिजन्य पदार्थ तथा मदिराजन्य पदार्थ बेचबिखनमा रोक लगाईने छ।
- बजार तथा बाटोमा नियम विपरित जथाभावी होडिड बोर्ड राख्न रोक लगाईने छ।
- अनियन्त्रित प्राकृतिक श्रोत दोहनकार्यलाई तत्कालै रोक लगाइने छ।
- नगरका स्थानीय वासीलाई स्वच्छ र सफा पानी पिउने व्यवस्था गरिनेछ।
- आगामी दिनमा टोल सुधार समितिलाई क्रियाशिल गरि विकास निर्माण एवम् सरसफाई सम्बन्धि विभिन्न कार्यमा सक्रिय गराईनेछ।

ख. विपद व्यवस्थापन,

- विपद व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन विपद व्यवस्थापन कोषलाई सुदृढ गरिनेछ।
- विपदबाट हुने क्षति न्यूनीकरणका पूर्व तयारी सम्बन्धि विशेष नीति लिइनेछ। नगर क्षेत्रको विपदव्यवस्थापनका लागि योजना तर्जुमा गरी आवश्यक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ।
- विपदबाट हुने क्षति न्यूनीकरणका लागि तत्काल राहत र उद्धारका कार्यमा जोड दिइनेछ। यस कार्यमा नगरप्रहरी, सहयोगी संस्था र सम्बन्धित निकायहरूको परिचालनमा जोड दिइनेछ।
- विपद व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पर्ने तारजाली, बोरा र सामग्रीहरू तयारी अवस्थामा राख्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
- नगर भित्रका विपद जोखिम क्षेत्रको नक्साङ्कन तथा बस्तिहरूको पहिचान गरी स्थानान्तरणको लागि आवश्यक प्रक्रियाको थालनी गरिने छ।
- नगर भित्रका नदी कटानका कारणले नगरवासीले भोग्नु परेको समस्यालाई न्यूनीकरण गर्न अध्ययन गरिनेछ।
- विपद, जोखिम, न्यूनीकरणका लागि पूर्व सूचना प्रणाली सम्बन्धि कार्यक्रमको तर्जुमा र कार्यान्वयन गरिनेछ।
- वारुण यन्त्र तथा एम्बुलेन्सको व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाइने छ।

५. सुशासन तथा संस्थागत विकास

- “हामीले तिरेको कर, नगर विकासको आधार” भन्ने आदर्शलाई नगरवासीको चाहना मुताविक अगाडि बढाईने नीति लिइनेछ।
- नगरपालिकामा भएको आम्दानी तथा खर्चको मासिक विवरण नगरपालिकाको वेबसाइटमा राखिनेछ।
- नगरपालिकाको राजश्व प्रशासनलाई चुस्त दुरुस्त तथा पारदर्शी बनाउन नगरपालिकाको १४ वटै वडा कार्यालयहरूमा अनलाईन प्रणाली बाट राजश्व संकलन गर्ने तथा सेवा ग्राहीले आफूलाई पायक पर्ने कुनै पनि ठाउँमा गएर राजश्व बुझाउन सक्ने व्यवस्था मिलाईनेछ।

- नगरपालिकाको आन्तरिक राजश्वलाई बढोत्तरी गर्न विभिन्न करका संभाव्य क्षेत्रहरूको पहिचान गरी राजश्वको दायरालाई बृद्धि गर्ने नीति लिइनेछ ।
- नगरपालिकाको कार्यालयमा आवश्यकताको आधारमा महाशाखा, शाखा, उपशाखा र इकाइ गठन गरी जनताको काम छिटो र छरितो हुनेगरी व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- निर्वाचित जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूको आचरण र व्यवहारलाई मर्यादित बनाउन आचार संहिताको पुर्णरूपमा पालना गरिनेछ ।
- नगरपालिकाका कार्यालयहरू र वडा कार्यालयहरू सबै ठाउँमा नागरिक वडापत्र राखिनेछ
- नगरपालिका अर्न्तगत सबै वडाहरूलाई विद्युत्तिय सञ्चारसँग आवद्ध हुने अवधारणा (Paper Less Governance) प्रयोगमा ल्याउने नीति लिइनेछ ।
- सबै वडाहरूले आफ्ना वडाहरूमा भए गरेका कामको विवरण जनता समक्ष पुऱ्याउन वेवसाइट मार्फत सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
- आवश्यकता र दरवन्दी अनुसारको कर्मचारी व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- वडा कार्यालयमा पनि आवश्यकताको आधारमा दरवन्दि थप गरी सो दरवन्दी अनुसार कर्मचारीको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- सार्वजनिक खरीद तथा निर्माण व्यवसायको सञ्चालन, सार्वजनीक सम्पत्ति संरक्षण र विभिन्न साधन तथा श्रोतहरूको विवरण सहीतको अध्यावधि अभिलेख राख्ने व्यवस्था गरिने छ ।
- नगरपालिका तथा वडाहरूको आर्थिक पाटो पारदर्शी बनाउँन आधुनीक विद्युत्तिय लेखा प्रणाली “सुत्र” को पुर्ण प्रयोगमा ल्याईनेछ ।
- राम्रो काम गर्ने राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरूलाई उपाधि तथा विभूषणको सिफारीस गर्ने र कार्यविधि बनाई पुरस्कृत गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- नगरपालिकामा हुने हरेक कामको तथ्याङ्क संकलन गरी व्यवस्थापन तथा प्रयोग सम्बन्धी आवश्यक नीति लिइनेछ ।
- नगरपालिका र वडा कार्यालयमा उजुरी पेटिका राखि जनताको गुनासो सुन्ने र त्यसको समाधान गर्ने नीति लिइनेछ ।
- नगरपालिकामा भएका निर्णयहरू विद्युत्तिय माध्यमबाट अभिलेखिकरण गरी सार्वजनिक गर्ने नीति लिइने छ ।
- गुनासो व्यवस्थापनका लागि गुनासो सुन्ने अधिकारी तथा सूचना व्यवस्थापनका लागि सूचना अधिकारीको कार्यलाई अझ व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाईने छ ।
- दैनिक प्रशासनलाई प्रभावकारी रूपले संचालन गर्न आवश्यक सवारी साधन तथा इन्धनको व्यवस्थापन गरिने छ ।
- नगरपालिका कार्यालयको भौतिक सम्पत्तिको उचित व्यवस्थापन गर्दै पूराना र मर्मत गर्न नसकिने वा बढी खर्च लाग्ने असान्दर्भिक सामाग्रीहरूको लिलाम विक्री गर्ने नीति लिइने छ ।
- भ्रष्टचार र अनियमित कार्यलाई कडाईका साथ नियन्त्रण गर्दै पारदर्शिता र जवाफदेहि प्रणालिलाई सुदृढ तुल्याइनेछ ।

६. न्यायिक समिति

- गरिव असहाय तथा पछाडि पारीएका व्यक्तिहरुको लागि निःशुल्क कानुनी परामर्श तथा सहयोग उपलब्ध गराईने छ ।
- न्यायिक समितिलाई थप क्रियाशिल बनाई प्रभावकारी बनाउने नीति अवलम्बन गरिनेछ
- सामुदायिक मेलमिलाप केन्द्रलाई व्यवस्थित बनाईनेछ ।
- सामुदायिक मेलमिलापकर्ताहरुलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- न्यायीक समितिबाट निर्णय/मेलमिलाप भएका विवादहरुको कार्यान्वयन कडाईका साथ कार्यान्वयन गर्न आवश्यक ऐन निर्माण गरि लागु गरिनेछ ।

७. विविध

- जंगली जनावरको आक्रमणको न्यनिकरणको लागि आवश्यक नीति लिईनेछ ।

आदरणीय, सम्मानीत नगरसभा सदस्यज्यूहरु,

लोकतन्त्रिक विधि र पद्धतिहरुबाट निर्माण गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरुको प्रभावकारी र व्यवस्थित कार्यान्वयन गर्न सबै विकास साभेदारहरुसँग सहकार्य रचनात्मक सहयोग तथा साभेदारीको अपरिहार्यता छ । त्यसैले यस सम्मानित नगरसभा मार्फत समृद्ध कमलामाई नगर निर्माणको महा अभियानमा यहाँहरुको सहकार्यको लागि सम्पूर्ण सरकारी निकायहरु, निजिक्षेत्र, अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, गैर सरकारी संघ संस्थाहरु, विभिन्न विकास साभेदारहरु, टोल विकास संस्थाहरु एवम् अन्य सम्पूर्ण सरोकारहरुसँग हार्दिक अनुरोध गर्न चाहन्छु ।

अन्तमा, प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रमले यस नगरपालिकाको समग्र विकासमा सकारात्मक र दुरगामी प्रभाव पार्ने विश्वास लिदै आगामी आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को लागि नीति तथा कार्यक्रमलाई यस गरिमामय सभामा आवश्यक छलफल तथा स्विकृतिको लागि पेश गरेकोछु ।

चालु आ.व. २०७५/०७६ कोसमिक्षा सहित आगामी आ.व. २०७६/०७७ को प्रस्तावित नीति तथा कार्यक्रम मस्यौदा तयार पार्न प्रत्यक्ष तथा परोक्ष रूपमा सहयोग गर्नु हुने संघीय संसद तथा प्रदेश सभाका माननीयहरु, विषय विज्ञ महानुभावहरु, राजनैतिक दल, नागरिक समाज, बुद्धिजिवी, गैर सरकारी संस्थाका साभेदार मित्रहरु, टोल विकास संस्थाका मित्रहरु, विकास साभेदार मित्रहरु, ट्रेडयुनियनकर्मी, शिक्षक, प्राध्यापक सम्पूर्ण नगरबासी दाजुभाई दिदी बहिनीहरु, नगरको हरेक गतिविधिको बारेमा सत्य तथ्य सूचना प्रवाह गरी सहयोग पुर्याउनु हुने संचारकर्मी मित्रहरु एवम् राष्ट्रसेवककर्मचारीहरुलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

खड्गबहादुर खत्री
नगर प्रमुख
९ असार २०७६